“Qish to’zg’itar momiq par” she’rining badiiy xususiyatlari haqida.

QDPImagistranti
Odinaxon Usmonova.

Boshlang’ich sinf o’qish darslari o’quvchilarning og’zaki va yozma nutqini boyitibgina qolmay, balki ularning ma’naviy dunyosi , insoniy tuyg’ularini shakllantirishga ham xizmat qiladi .Ayniqsa o’qishdarsliklaridan o’rinolgan nazmiy asarlar bola ruhiyatida badiiy go’zallikni his etish va undan zavq olish tuyg’ularini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Masalan, 4-sinf o’qish kitobidagi Qudrat Hikmat qalamiga mansub “Qish to’zg’itar momiq par “ she’riga o’z e’tiborimizni qarataylik (1. 86-87). Ko’plab boshlang’ich sinf o’qituvchilari tomonidan bu she’rni o’tish metodikasi dars ishlanma sifatida tavsiya etilgan (2. 10) . Biroq, biz ushbu maqolada “Qish to’zg’itar momiq par” she’rining badiiy xususiyatlarini yoritib bermoqchimiz.

She’r qish va qor tasviri mavzusiga bag’ishlangan. Qish tabiatining fusunkorligi, betakror go’zalliklari, qishnin go’zigagina xos manzaralari tasviri, qor zavqi va lirik qahramonning “uchkunlab surunkasiga” yog’ayotgan qor bilan suhbati she’r mazmunini tashkil etadi. Se’rning g’oyasi o’quvchilarni tabiatni sevishga, uning ehsonlarini qadrlashga o’rgatish , qorning hayot uchun foydasi haqida gitasavvurlarinikengaytirishkabilardaniboratdir.Ushbushe’r 4-sinf o’qishdarsligining “Kumushqish” deb nomlanganbo’limiboshidaberilgan.Qishningzavqiqorbo’lganligiuchunbolajonlarshe’rniko’tarinkikayfiyatbilano’qibyodolishadi.

She’r 7to’rtlik, 28 misradaniboratbo’lib, undabulutto’shagi , momiq par, oqnamat, izg’irin, hovur , mo’rkon, oqqalpoq, fayzbermoq, kumushchoyshabkabiiboravatasviriyifodalarhamdabirqatorbadiiysan’atlarqo’llanilgan.

She’rning**birinchito’rtligida**jonlantirish, o’xshatishvasifatlashkabishe’riysan’atlardanfoydalanilgan.

Savabbulutto’shagin

Qishto’zg’itarmomiq par.

Yergaserbaroqnamat

Yozilgandayyaltirar.

Bu o’rindaqoryog’ishi - qishningbulutto’shaginisavashi deb izohlangan.Bumisralarda ham jonlantirish, ham o’xshatish, ham sifatlashmavjud.Jonlantirish deb, jonsiznarsa- hodisalargainson, umuman, jonlimavjudotgaxossifatlarningberilishigaaytiladi(3.103)

Ikkinchito’rtlikda ,

Mahalla-ko’yko’chada

Chuvurlashibqorkurar.

Esibsovuqizg’irin:

-Tezroqyur!-deb buyurar.

Ushbuto’rtlikninguchinchi, to’rtinchimisralaridasovuqizg’irinningtilgakirishiorqalijonlantirishsan’atiqo’llanilgan.

Uchinchito’rtlikdaesa,

Pirpiratibko’zini

Aftobuslaro’tadi.

Qahratonqishhovurni

Mo’rkonkabiyutadi.

Bu o’rinda ham jonsiznarsa, ya’niaftobus“ko’zlarinipirpiratish” xususiyatiorqalijonliqilibkorsatilmoqda.

“Yergaserbaroqna’mat” misrasidagi “serbar”, “Mo’rkonkabiyutadi” misrasidagi “mo’rkon” so’zlariningma’nosio’quvchilaruchuntushunarsizbo’lishitabiiy.Shuninguchunushbu so’zlarizohilug’atishidako’ribo’tiladi.

Serbar.Enikeng; enli.(“Ularserbaryo’lakdano’tibborib…taxtaso’rigachiqib o’tirishdi”.Sh.Bo’tayev, Qo’rg’onlanganoy.)(4. 482).

Mo’rkon(fors-tojikcha ,mo’rideganma’nonianglatadi).Mo’ri -oshxona ,pechka, o’choqvashukabilarningtutunchiqibketadiganyo’limo’rkon deb ataladi(5.490)Qishfaslida ,

odamlarningog’zidanchiqayotganhovurnisovuqhavodayo’qbo’libketishimo’rkonga o’xshatilgan.

Qorgadeyman :- Namuncha

Zeriktirdinguchqunlab?

Yog’masding-kuilgari

Surunkasiuchkunlab.

Yuqoridagimisralardashoirqorgaqaratasavolbilanmurojaatetgan.

Tomlarkiydioqqalpoq,

Hovlilardasentepa.

Osmonelak , nazdimda ,

Shahrimizga unsepar.

Bu misralardatomlarningqorbilanqoplanishioqqalpoqqa,osmonelakka, qoresaelanganungao’xshatilmoqda.

She’rning**quyidagimisralarida**esaqorgaqaratabuyruqberilgan.

Yetarshunchayog’ganing

Uzoqdala , qirgabor!

Ularsenikutmoqda,

Harzarranggabo’libzor

Vodiylargafayzberib

Gullat bog’-u rog’ini

O’rakumushchoyshabga

O’lkamningharyog’ini.

Oltinchito’**rtlikda**qorningdalaqirgaborishi, dalaqirlarningunizorbo’libkutishitasvirlariorqali ham jonlantirishdanfoydalanilgan.
So’nggito’**rtlikning**uchinchimisrasidakumushchoyshabbirikmasidasifatlashbadiiy vositasidanfoydalanilgan

“Qishto’zg’itarmomiqpar” she’rida “Qish”, “Izg’irin” ,”Aftobus”, “Osmon” kabimajoziyma’nodaqo’llanilganqahramonlarishtiroketgan.She’rdabutunqishfaslih aqida gap boradi.Yuqoridagimisralarorqaliqishninggo’zalelchisiqorhaqida, uninggo’zalmanzaralaribilanbirqatordafoydalarihaqida ham bilibolishmumkin.Ba’zibirmisralardaqorningko’pyog’ishi ham odamlarnizeriktiribyuborishio’zifodasinitopgan.

Umumanolganda, she’rnio’rgatishjarayonidauningbadiiyatitahliligakengroqto’xtalishorqalio’quvchilarbadiiyadabiyotgaoiddastlabkima’lumotlarbilantanishadilarhamda 5-sinfda o’tiladiganadabiyotdarslariuchunzaminyaratiladi.

Foydalanilganadabiyotlar.

1. S.Matjonov,A.Shojalilov,X.G’ulomova ,Sh.Sariyev,Z.Dolimov.4-sinf “O’qishkitobi”.Toshkent: “Yangiyo’lpoligraf servis”,2013y.

2 .Boshlang’ichta’lim jurnali.2012y.№1.

3.D.Qurbonov, Z.Mamajonov, M.Sheraliyeva.“Adabiyotshunosliklug’ati”. Toshkent: “Akademnashr”,2010yil .

4.A.Madaliyev.“O’zbektiliningizohli lug’ati”.Uchinchijild.Toshkent: “O’zbekistonmilliyensiklopediyasi” Davlatilmiynashriyoti, 2007 yil

5.Z.M.Ma’rufov.“O’zbektiliningizohlilug’ati”.Moskva: “Rustili” nashriyoti,1981yil.

.